

Цетиње, 5. новембра

Говорила је она о својој цивилизаторској мисији и кад је газила народ италијански. Говори она то и данас, кад дани народ српски.

Цивилизаторска мисија, то је данас само изговор. О њој се може говорити само у афричким колонијама, а не у српском народу, који је такође цивилизован. Српски народ има своје државе и све оне установе које народ цивилизују и култивишу. Туђинци су сасвим излишни. Они се могу јавити са својом мисијом само у случају кад би били позвани. Наметати се, и то преко проливане крви, немају право ни у самој Африци. У осталом цивилизаторска мисија не условљава заробљавање народа и отимање туђих земаља. Народ се могу цивилизовати културним утицањем споља и изнутра, а да се не потчињавају.

То је јасно. Аустро-Угарска тако не ради. Она осваја у име цивилизације, и осваја тамо, гдје цивилизација напредује и без ње, и гдје је ова на равној висини с цивилизацијом њених народа. Мађари, Румуни, Словаци, Хрвати, Буневци, Чеси, Срби и Нијемци, који су у оквиру аустро-угарске монархије, и ако нијесу без културе, потребују још много бриге Беча и Пеште, па да постану цивилизовани онако, како то човјечански идеали захтијевају. Према томе, Аустро-Угарска има пуне руке посла на дому. Она није подобна да цивилизацију извози. А кад би и подобна била, као што рекосмо, може је извозити само у Африку и Азију, а не амо, гдје народи стоје на истој висини и гдје се за напредак цивилизације има ко да стара. И може је изводити само гдје се од ње она пожели, и увијек не освајањем, него културним утицањем.

Аустро-Угарска ради напротив. Намеће се гдје је непотребна и гдје је не зову, осваја туђе земље и роби туђе народе, а изговара се да чини то у име цивилизације. Као да је Балкан црна и дивља Африка! Пошљедице су сасвим обрнуте. Мјесто цивилизације долази борба, а у борби прву улогу не игра наук и просвјета него сурова сила, стега, нож и крв, ланци и тамнице.

Тешко није то увидјети. Погледајте шта је Аустрија у име цивилизације радила у Италији прије њеног ослобођења и уједињења. Насиља се њена не могу описати. Све се укочило у стези коју је она вршила. Крајњи апсолутизам, објест, неправда, тамнице, синџири, убиства и бесправност народна, то су били једини украси њене владавине у име цивилизације.

То исто видимо данас у Бановини, Босни и Херцеговини. У име цивилизације она чини данас не-

чувена недјела у Бановини. Лови људе као зечеве и убија им слободу, кућу и будућност њихове дјеце. По неколико мјесеци чаме људи по тамницама и не саслушани а камо ли суђени. Сваки дан тај лов доноси нове обитавоце тврдих тамница. Народ, нарочито српски, лови се данас као дивљач по гори.

У Бановини је таква страхота наступила, да би српски народ срећније живио да су га потчинили Абесинци или Конгуези. Је ли то цивилизаторска мисија?

И кад је тако у земљама које су од давнина аустро-угарске, гдје је, по њеном схватању, цивилизаторска задаћа ријешена, то шта чека Босну и Херцеговину у будућности, с погледом на она раскошна обећања која су у царевом манифесту учињена? И како је у тим земљама данас?

Велика неистина је оно сучим се окупаторка хвали да је постигла до данас. Јест, постигла је за себе, али ништа није дала народу. Народ ни данас нема довољно ни најелементарнијих школа. У име цивилизације српска дјеца одбијана су од средњих училишта, под изговором да се не би намножио просвијешени пролетаријат, и ако је у исто доба пред делегацијама изношено, да се у Босни и Херцеговини у јавна звања не постављају домородци што нема довољно образованих људи међу њима.

Народ нема никаква права. Народ нема ни толико слободе да се слободно може кретати у свом вјерском животу. За један нештампан чланак осуђује се читава гомила људи, који ни у ком погледу чак ни код дивљака не би били криви, јер га нијесу писали, нити га штампали. И осуђују се на 40 година робије. Је ли то цивилизација? Је ли то народу Босне и Херцеговине потребно? То ли им је донијела Аустро-Угарска? Без тога тај народ може бити, па да не буде ни најмање сиромашнији у својој цивилизацији. Аустро-Угарска је доувукла у земљу експлоататоре, паразите, чивуте и гладнице сваке врсте, а то нити је цивилизација нити народна потреба. Сазидала је стратемске путеве, а то користи више њој, него ли народу. И то није цивилизација. Подигла је карауле, утврђења, тамнице и језуитске манастире, а и то народу није од потребе, нити се зове цивилизацијом. Подигла је хотеле за своје дошљаке, зграде за своје чиновнике, палате оних који су се о зноју домородаца обогатили, и завела је балове, сједенке и сваке врсте забави за оне који су у земљу дошли голи, боси и гладни. Народ ни од тога нема ништа. Ни то није цивилизација. Народ је добио пушке које ће га убијати, тамнице које ће

га гутати, оружнике који ће га тући и затварати, и господу која ће га исисавати. Народ је остављен у незнању, у сиротињи, без права и слободе. Је ли то њена културна мисија? Није ријешила ни оно најглавније аграрно питање, које јој је био главни изговор што је тражила окупацију и што се обвезала да одмах изведе. На сваком кораку обмана. С тим сријећемо и данас. Јуче се читала царева прокламација, у којој се обећавало мале те и царство небесно, а одмах иза тога дошли су „штрајфунци“, летећи корови, модерна хајдучија, који има права да убија на најмањи повод. Царско обећање претворило се у сушту противност. Сад је горе него прије анексије, а анексија се извршила да буде боље.

Изговараће се да су ти „штрајфунци“ потребни да се народ држи у миру. Примамо тај изговор, али из тога излази да народ неће да трпи окупацију и анексију. С тога су нужни „штрајфунци“ да га држе у запту. То је најбоље признање да Аустро-Угарска роби, а не да цивилизује. То је најбољи доказ да је народ не трпи и да се она силом пушке и бајонета намеће. Уједно је то и доказ да је Аустро-Угарска обманула Европу кад је рекла да је извршила анексију зато, да би могла извести уставан режим. Мјесто уставног режима дошао је режим апсолутизма, мјесто сабора „штрајфунци“!

Народу се не допушта ни бритве да има, а овамо се говори, како је он радосно примно проглас анексије. Чак се приређују и депутације, које тобож народ шиле да благодаре на анексији.

Аустриске теорије

„Нова Слободна Преса“ (Nue Freie Presse) од 6. (19. п. н.) јуна т. г. доноси у броју 15.772 на уводну мјесту, а у трећем ступцу, ово драгоцјено признање: „Двије године прије окупације увјеравао је гроф Андраши сасвим одређено, да му не бада ни на памет да избјуди за туђе земље. Два мјесеца прије посједања Босне и Херцеговине изјавио је ионово, да су пијести о окупацији поменутих земаља сасвим неосноване.“

Не наводимо ово у циљу да би смо српски свијет тек сад увјерили о варљивој улози, коју ова држава сад најкада игра у Европи, нарочито спрема Словенства и народа на Балканском Полуострву, него да предочимо један ријетки факт, да ту улогу уочавају и јавно признају и сами њени листови.

Поред свега Андрашијевог увјеравања Босна и Херцеговина бјеху посједнуте.

Тридесет година траје та окупација. За свих тих тридесет година слушали смо, како у Аустро-Угарској нико не мисли на анексију. Кад би се год појавиле од некуда вјести, да Аустро-Угарска намјерава навести анексију, службени апарат њен и штампани побијали су то.

Врло често добијали смо да чујемо и да Аустро-Угарска иде само за тим, да зајемчи слободан развитак балканских народа.

Нијесмо вјеровали, а ето сад се то и на дјелу показало. Поред свега увјеравања, анексија је изведена. Фраза о слободном и самосталном развијању балканских народа избацивала се увијек онда, кад је требало сузбити какве руске претензије у погледу Бугарске, коју је ослободила.

Данас о томе слободном и самосталном развију и не говоре. Сад нам другу теорију износе. Сад говоре о својем неком праву, стеченом окупацијом.

Из ове додје изнесене аустро-угарске превртљивости у међународним односима јасно се види шуњави ход њене политике и њеног продирања на Балкан.

Најприје порицање, па онда окупација као доказ неискрености и варљивости.

Да би се окупација обезбједила и лакше извела, долази увјеравање да је привремена. У томе циљу потписују Андраши, Хајмерле и Карољи с Турском чак и писмену погодбу. Шљедују изјаве да Аустро-Угарска не иде за освајањем на Балканскоме Полуострву. Хоће да се народи на Балкану самостално развијају.

Анексија је све то утјерала у лаж. Из порицања, окупације и писмене обавезе о привремености њеној створили су преко ноћ позитивно право. Они сад по праву присајединују себи Босну и Херцеговину и кажу, то је свршени чин. А свршени чин има само да се призна. Европа нема права да се у то мјесна, Србија и Црна Гора немају права чак ни да протестују. Све, и Босна и Херцеговина и право припада њима, и само њима. Стекли су то, како смо видјели, извртањем и варањем. Сад изврћу даље.

Анексијом, веле, Аустро-Угарска није добила ништа. Босну и Херцеговину она је фактички и досад имала у рукама. Промјењена је само правна титула.

Узети новац на зајам и зато што смо њиме фактички као господар располагали огласити га једнога дана као наш, тврдећи, да зајмодавац није тиме ништа изгубио и да се је промијенила само правна форма, то је теорија која једним измахом руши све дојаконше правне појмове у свијету. То је теорија колико накарадна толико и циничка.

То је још мало, него сад увјеравају Турску, да је анексијом Босне и Херцеговине само добила. Аустрија јој је поклонила Санџак — и све до Цариграда!

Нико зато није Турској толики пријатељ као она. А да би и још чим даљим то доказала, исукала је језик и не да Санџак Србији и Црној Гори. Тобоже ове су на Санџак зинуле.

Полако, како видите, из неистине у право, из отмичара у пријатеља, из кривца у судију, сад је пријешла у даљем прстурњу да се прикаже свијету и као живот мира Божијег, који она у светој дужности брани од Србије и Црне Горе. Мир у Европи угрожен је само од нас. Сви миришу на млијек, она највише.

Цинизам њен добио је овим свој највишим ступањем. Одиста лагању и варању њеном нема краја. Саблажњавати свијет и оваким извртањем улога значи претпоставити да су ван Аустро-Угарске сви памет изгубили.

Државна, која је отворено најавила, да сматра Балкан као сферу своје колонизационе политике, може то правдати само песницом, а никаквим правним теоријама. Излажула се, да она нема маха да тече колоније по Африци и Азији и да јој зато европске силе треба да допусте да их стече на Балкану. Ито је, другим ријечима, равномерно са захтјевом, да јој силе допусте да роби балканске народе. И кад је то прихватила, и кад је то очевидан факт, зар онда народи, који неће да буду њено робље већ се бране, нарушавају европски мир? Зар нарушилац није онај који је погнао у плачку и који роби?

По њиховом није. Они су агенси Божији, а ми ми који их нападамо. Ми смо ти који носимо буктину рата.

Ако сад уз то као сувишак узмете да прочитате прокламацију прије окупације, која је Босанцима и Херцеговцима обећавала знатна брда, у ствари дала ланце и тамнице; ако узмете преда се овај зулум, достојан времена само старих Кара-Мустафа, који се данас врши над српским народом у Бановини, на ону пријевару, коју је Беч извршило са српском Војводином, на пријевару према Русији за вријеме Кримске војне и најзад пријављење Шварценбергово да Аустрија задивљава свијет својом незахвалношћу, све то и друго, које нијесмо могли изрећи, кад скупите, ви пред собом гледате не државу, него једно чудовиште од државе, један низ непрекидна варања, интрига, отимања и гњављења туђих народа. С овим пошљедњим чином изиграла је своју пошљедњу карту. Више неће никога варати на Балкану.

Шта је с конференцијом?

Кад је поведена ријеч о конференцији, која би имала да расправи питања, што су се у најновије доба зачела на Балкану, а нарочито поводом Босне и Херцеговине, опште је мишљење било, да се око сазива неће трајати и да ће се конференција убрзо састати. Али, развијем догађаја, показало се, да то није могуће било, те

се питање о конференцији још и данас развучи.

Према пошљедњим вијестима, сазив међународне конференције неће ускоро бити. На њу се има још доста чекати. То одуговлачење проистиче од тога, што се потписнице Берлинског Уговора још не могу да договоре и споразуму, а нарочито неспоразум бива око програма међународне конференције.

Као што се зна, до сада су пројектована неколико програма. Пошљедњи програм је био руски и он је остао као подлога за сазив конференције и рад њен.

Русија је тај свој програм унетила Бечу, те се сада очекује, да се о њему Аустро-Угарска изјасни. Влада аустро-угарска са тим одговором затеже, јер би хтјела да онима пулс својих савјезника како би што боље на међународној конференцији прошла. Она никако нема воље, да се на тој конференцији расправља о анектираним земљама и хтјела би, да се анексија сматра као свршен чин, ма да на то остале силе потписнице Берлинског Уговора, неће и не могу пристати.

Русија и Енглеска, а са њима, Београд, и Француска, стоје на томе становишту, да конференција ријешити питање о анексији. По њиховом схватању, а оно је потпуно правично и логично, конференција не би смјела другаче да ради, јер би цио њен рад био прозоран, као год што би, у том случају, и њен састанак био изнђан.

Конференција, кад се већ састаје треба и мора то питање да пречисти. Како ће га ријешити, то је друга ствар; важно је да га она треба ријешити и да не смје преко њега пријети као преко свршене ствари, јер да је та ствар свршена, што би онда конференција?

Око тога се питања сада муче и натежу они у Бечу и њихов је положај у толико тежи исто виде, да је све противу њих устало и да се њихове жеље и тежње неће ни у пола тако олакшати као што су они у први мах замисљали, грабећи подмукло ове двије српске земље.

А у Аустрији се још зна и то, да Русија не ради нашта сада на своју руку. У томе питању она је потпуно солидарисана са Енглеском, а ни Француска јој није далеко, те примједбе, које буде Русија на одговор Аустрије ставила, неће

бити само њене. Русијине, него и Енглеске и Француске.

То је тај гордијев чвор и бечка влада страшно сада кубури шта ће и како ће одговорити на руску ноту, која садржи и програм конференције.

„Pester Lloyd“ јавља, да ће аустриска влада за који дан пратити одговор на руску ноту, те ће гробати још неколико дана, док он стигне у Петроград. Русија на тај одговор неће одмах давати своје примједбе, него ће аустриске предлоге изручити Енглеској и Француској и тек пошто с њима постигне споразум, одговараће. А док то буде проћи ће, разумије се, још дуже вријеме, те се може рећи, да ни у најбољем случају међународна конференција не може бити ове године, него се може очекивати, ако је у опште буде, јер ће све зависити од исхода преговора, тек по новој години.

Аустриску штампу ово страшно љути, и она у овоме развучењу гледа прст Русије, за коју вели, да овим иде на то да пружи Србији и Црној Гори прилике да среде све своје ствари и да се добро спреме како би могле успјешно започети бојну акцију. А не знају, да српском народу ово развучење најтеже пада.

Гласови поводом анексије

Оружање Србије

На наоружање у Србији обраћена је нарочита нажња. Нарочито је то оружање које у грлу Аустријанцима. Аустриски листови немају довољно ријечи, којима би осудили Србију што се усудило, да чини припреме ради евентуалне одбране. „Данцеров војни лист“, кроз који сада говоре мјеродавни у Аустрији, отворено пријављује, да је учињена велика непромишљеност што се омогућило Србији, да се оружја и баца дрвље и камење на Ерентала због тога. Остали листови гледају у оружање Србије задње намјере и ратоборност, те траже да се Аустрија обавијести код надлежних у Србији на шта се тиме иде. Неки листови пошле су и даље и допосе како је аустриском посланику у Београду, Фирчау, већ наређено, да се, по повратку Миловановића, обавијести о смјеровима Србије. — Чудни људи! Када су отимали Босну и Херцеговину нијесу питали никога, и ако нијесу смјели да раде на своју руку, јер је присвајање туђага без саизвољена сабједе отимачина и крађа, а кад се Србија јавио и отворено оружја, да би била за све евентуалности спремна, у Аустрији настаје узбуђење и они с правом траже, да им се Србија изјашњава.

Сад је са свим разумљиво зашто се Аустрија и обраћало великим силама како би Србију смирили и савјетовали јој, да се држи до конференције мирно.

Вуци и војници

Као што се зна, цијела Босна и Херцеговина посједнута је војском. Босанским властима ни то није било довољно, него су, крај војничких патрола, устали војске и легативне кордове, који су прикривили земљу. Овим се иде на то, да се одржи ред и мир у земљи, и да се строго контролише становништво како не би било у додир са српским елементом ван анектираних земља. Власту Босни и Херцеговини страхују од упада са стране, те им, крај осталог, ови војници служе као одбрана. Али како је ових дана завладала тамо зима, појавили су се силни вуци, који силзе чак и по селима. Нарочито их има много око Коњица, те сада војска има пуне руке посла са њима, те тако становништво тога краја може лакше да дане дупном, јер су војници пуцама толико заносени, да сад не могу да се баве становништвом!

Добровољци у Србији

Чешки „Narodni Listy“ доноси: „Као што је познато, први су се као добровољци јавили Србији Енглези. Запознато је, да су се, према вијестима из Србије, и Пољаци пријавили српској влади, да ће јој своју легију, коју су саставили, ставити на располагање. Знатно појачање добиле је Србија из Мале Азије кором добровољаца.

Послије г. 1878. иселило се у М. Азију много босанских и херцеговачких муслимана, који се нијесу могли помирити са новим стањем у својој отаџбини. Емигрирали су чланови старих, богатих и јуначких племићких породица, који су исто онако као и чешки емигранти иза г. 1620. отишли у туђину у намјери да се ускоро врате у ослобођену отаџбину. Од емиграната у Малој Азији родило се ново покољење, рођено изван отаџбине, али с љубављу према њој као аманет дјетова.

Чим су босански емигранти у Малој Азији чули, да је могућан рат између Србије и Аустро-Угарске монархије ради Босне и Херцеговине одмах су између себе почели да састављају добровољачке чете и ставили их на расположење српској влади. У самој Смирни уписало се преко 4000 добровољаца, а други малоазијски градови даће на сваки начин и више добровољаца. Депутација малоазијских добровољаца, која је кренула у Србију, била је ових дана у Солуну.

Франкова легија

Као што смо и раније истакли, Франкова легија служи за подмијех у цијелој Хрватској, те о њој сви листови говоре попове с подмијехом. Загребачке „Novosti“ пишу: „Закључак великог нијећа Франкове странке о тамошњој хрватској легији разгледао је генерални штаб на широку и далеко. У свима новинама говори се о томе чуду. Срамота је то за хрватски народ тим већа, јер некоје новине приказују ту комедију као да је она Хрватска заиграла. С правом насладом ругају се њемачке и мађарске новине Чесима и другим словенским народима, иштајући, гдје је та хваљена словенска солидарност, о којој се на конгресима у Петрограду, Прагу и Љубљани толико говорило. Ругајући се питају то, уирући прстом на Хрватску, т. ј. на Франкову

Листак из психологије рата)

Васпитни услови побједи са психолошког гледишта

написао

Стенан Ј. Радосављевић Башић

§ 1

Није ли човјек на војници по земљи?

Тако се пита Стари Цицер у главој седмој о Провидише Јону.

А учени Римљани Сенека, наситич пара Верона, рече у једној својој писмо, писаном пријатељу Луцилију: *Vivere, mi Lucili, militare est.* То ће српски рећи: Живот је, кој Луцилије, ратни служба.

И Стари Цицер и учени Сенека излазе су право. Човјек је на земљи напад у ратној служби.

То, што има за појединце, важи и за државу. Човјек се бори с људима, државне с државама. И тој борби нема заграда није краја ни копа.

У прехисториска времена ратовао је човјек у почетку с природом и с дивљим звијерицама. Што је могло, сачињавао је, што није, обезбавио је.

* Оно се често назива у Београду прије шест година. Министарство војно у Србији одлучило је као наложено и откупило га је. Пошто се у Црној Гори оно не може добити, а приједло је да га и ваши ратници откупили, то га с данашњем општем добровољем од данас доноси у потписницима овега листа.

Уредништво.

Вријеме и живот научили су га да се удружује, да би природи и звијерицама боље одолевао. Сложним силама борба је била лакша и успјешнија.

Тако, постојни удружујући се, постало је друштво. Најприје су биле породичне удружење породичне сачињавале су племена, удружење племена — државе. Друштвом заснело укупност свих држава, свијет.

С удруживањем почела је и борба са себи равним људи су се почели међу собом клати. Јер прашки смјер: да се одоји природи и звијерицама, брзо се изгубио, и људи стану отижати један од другог. То се појавило одмах, чим су појединци почели тећи и долазити до вијесног благостања. Онега готовину ланце је него радили и пољско тећи.

То је био рат свију противу сваког.

Како су се пређе удружиле противу природу и дивљих звијерица, сад су се удружиле у циљу борбе једних противу других. Вајрије, као што рекосмо, појединци, а постале су се бориле породице, постале племена, па најзад цијеле државе међу собом.

И тако од појединачке борбе посталоше ратони.

Упоредо с развијем борбе развијала су се и ратничка оруђа, па онда и ратничка вјештина, знање, филозофија, наука и све остало што у тај критеријум спада.

С цивилизацијом и друштвеним уређењем и развојем је мањало обичаје. Пређе, на-

рочито у почетку, ратовали су готово рећи без икаквога претходног разума, просто на први крушији повод, а често и без повода, плачке ради. Мало свиће, то је, у најбољем случају, било све, па су се затим одмах потукали.

Доцније се почело упитати да се много што шта даје постати средстава интелектуалним. Тако су постале знамојести религије, правни односи и закони. Дале се уидјело да много пожељно радити, лукавство, вјештина, хитрина, па чак и обмана. Онда је свађа зајемила политиком. Политиком су се многи интереси обезбједили и многа кри успјели. Доцније се па оне мале политике, која се служила лукавством, обманом и радомом у оквиру локалног живота, развила политика великог стапа, која научила психологију народа, друштвене законе, економске постоје, моралну и материјалну снагу противника на унапријед, према томе, узела јавно односе тако, да противник не објави или да не дође на оне позиције, с којих би могло нахулити. Оно је филозофија борбе, и ако па добро произиће, носи и поједу.

Зајемити еуропу свађу, политика је постала све финансија, љубља, препретенија и ласканица. Ратони су тако тога постали рећи, политика насупроста. Данас под ратом разумије се само рат крив, у ствари рат је и борба политика.

Кривај рат ограничење је пружено тереном и оружјем, оружје је ограничење по о-

гањ, и којима, док политички рат бије се по цијелом дјелом шару, никад не престаје, и бије се оружјем, које је многобројно, нема разноврсно и свакада једно свршености од другог оружјем интелектуалним. Рат је рат војни, душка, тежи и заморнији. Ко га напусти, хвата се за обалу и везање, и онда почиње рат кривај. Кривај рат у првом је реду борба перила (живана), у другом борба интелектуална туње снаге и њене паравелности, у трећем борба знања и умрени, а четвртном борба свршености оружја, и у четвртном реду борба гласних снага.

Као треба облик, који се развио из развоја политичког, то је рат културни. И он је политичкији. Он сад служи рату кривајом и политичком, али ће увјек постати након господар и устројилац. По реду, које су ове три вида ратовања постарала, свако своје психологије. Први је постао кривајом свршености, па политичком, па културно. Сад се кривој ратонице, све интелектуална, оно почиње прије да туђи своју независност. Политички претходној ратни, а све остало и више суавија правној ратонице. По политичкоме, као знања даље будућности, постало се рат културни, чиме свршености политичкоме већ сад знамо, да и зато ушљед претуростија друштвених, у чему ће се појединачки обезбједили без ратовања, свршености оно на уздицају ова држави, постало.

легију". А ево што пише Старчавићанска штампа о Франковој легији: „Hrvatstva Rijec“, гласило старчавићанаца далматинских, говорећи о закључку франковачког вијећа да се устроји црна легија, пише: „Закључак прилично смијешан кад се зна, да хрватски народ даје већ све своје синове на расположење монархији у одбрани њезиног посједа. Нами се чини, да би ми правашни — говоримо у опће, т. ј. о јединицама и другима — имали посве што друго радити него се излагати за било кога, јер ми од данашњег положаја немамо ништа, на премо томе немамо што бранити осим своје невоље. Кад би мјеродавни крунени хтели, Хрватска би према свом праву и њиховим присетама била уједињена и самостална и још тако, да би могла, а знала и хтјела бранити своје уређење и самосталност. Али док тога није, док нас свако тлачи и дијели, зар да служимо оруђем сами против себе? Ми мислимо, да Хрвати имају данас пречих послова, а ти су сложити се и договорити се пак не гонорити него радити како да до својих права дођу. Сада су времена, кад се око тога може радити без излагања народа и народног поноса.“ „Hrvatstvo“, лист једног дијела франкована, пише: „А сад она легија! Кажемо отворено, и нама се та мисао чинила врло екскотичном кад смо за њу дознали. Предвиђати се могло, да ће баш та идеја бити најподеснији начин за противнике. Легија, која не ками мријети, мало је чудна ствар, на ми прво сумњаво хоће ли министар Шенајх тој легији дати своју санкцију, а још мање, да ће јој послати инструктора, који би инструирали легију што не ками мријети, какве напосто нема ни једна војна управа; а и ратна муниција одређена је у првом реду за оне који *каме*, а не *за* оне, који *не каме* мријети.“ И шибенички „Kremenjak“ исмијева ту легију и вели, да је најбољи доказ њене важности то, што ће њоме управљати — Беч.

Деманти из Босне

Ошма, што на све стране трубе како је у анектираним земљама мед и млијеко, ни мало се не свиђа, што се, овда онда, и преко кинеског зида, којим су оне земље ограђене и одјељене од цијелог свијета, чује по што год што ни мало не представља добро стање у тим земљама. И оне, босанске власти, почеле су да се свијету јављају демантијима. Крај осталог оне демантују како су вјести о хватану свештеника српског у Гацком неистините. Одиста, онако, како су тај догађај извјестили многи листови, није било, али да је војничка патрола упала у кућу пароха у Гацком и да су га повели, окривљујући га због тога што је код њега нађена прокламација приногорском народу — дакле онако како смо ми јавили — истина је и, ако треба, за доказ ћемо изнјети непобитна факта.

Интерпелација о Србији

Мађарски посланик Бела Раковски упутио је председнику министарства интерпелацију, у којој га пита: Јели истинита вјест о преносу архиве аустро-угарског посланства у зграду њемачког посланства у Биограду? Није ли потребно упозорити Србију, да ће монархија на њено оружје одговорити својим оружјем, али у много већој мјери? Да ли је истина да Русија подупира српске тежње? Који су то интереси Србије, које ће Русија помагати? Да ли су напади енглеске штампе израз мјеродавних кругова у Енглеској? Ако буде Србија изазивала оштре мјере како ће се држати Русија, а како Њемачка и Италија?

На ову интерпелацију министар је још одмах у кратко одговорио: таман према питању, из кога се види, да су се Мађари упрели са свим у бечка кола и да нијесу ништа бољи од својих бечких господара.

Ратни материјал за Србију

Они тонови, који су били враћени од стране Аустрије а ишли су из Француске у Србију, сада су уручени преко Солуна Србији, а ових дана, такође преко Солуна, стигло је и ратни материјал за Србију. Овај ратни материјал лоукла су два брода и он садржи: 330.000 к. гр. материјала за топове, 42.100 к. гр. барута, 1.000 к. гр. бездимног барута, 27.000 к. гр. експлозивне материје и 41.500 к. гр. граната.

Србији има да стигне из Француске и остатак поручених брзометних топова, као и још ратног материјала, а нарочито за топове. У Русији су поручени коњи за запрегу, а поручили су још ордуски тонови, као год и брзометне пушке. Сем тога у крајувјечкој војној радионици ради се живо и непрекидно. Тако ради хиљадама радника.

Оптужбе противу Србије

Аустро-члуптски листови дижу гужбу за гужбом противу Србије. Њиме се ни

мало не свиђа ватоборно расположење у Србији као год и сложен рад на припремама за одбрану. Како врло добро знау аустро-члуптски листови, да је Србија у овој својој акцији стекла симпатије цијелог просвјешћеног свијета, они би разним интригама и измишљотинама цијело српску ствар да изиграју и осумњиче. Уплашени, да Срби оружаном руком не бране своје право и да се не дигне кука и мотика противу насилника и отмицара, они Србију представљају, као земљу, која не води ни о чему рачуна и која би хтјела на своју руку да ради, не обзирајући се ни нашта, те изнесе како од Србије прети озбиљна опасност, да загрози европском миру. И ако се небројено пута са мјеродавних мјеста у Србији чула категорична ријеч, да ће Србија мирно и стрпљиво сачекати конференцију и да неће употребљавати никакве принудне мјере, а најмање кварити мир и поредак, српски непријатељи хтели би пошто-тога, да је дискредитују, те јој подмећу како рад на томе, да изазове Аустрију и да завади Балкан. То је и сада најгерало мјеродавне факторе у братској нам Краљевини да изјаве, да се из држања саме Србије могло разумјети, да она није против мира и да тај мир није био од њене стране ниједне нарушен. Од свога коректног држања према Аустрији Србија неће одустати. Србија с поуздањем гледа у резултате међународне конференције, која се има држати, и која ће за сигурно уважити српске праведне захтјеве.

Аустриски поданици у Србији

По угледу на Турску, где се свом жестином води бојка противу свега што је аустриско, услед чега пријети аустриској индустрији и трговини велики крах, и у Србији је поведен бојка како према аустриској робји, тако и према аустриским поданицима. Пошљедице тога бојкота појављују се, јер су аустриски поданици стали да прелазе у српско поданство, а аустриски поданици у Шању држали су збор и на њему су дониили ову резолуцију:

„Збор се гнуша и осуђује разбојничку огњицу српских земља Босне и Херцеговине од стране Аустро-Угарске, жалећи што су, стипаком околности, до сада били поданици једне необлирне и насилничке државе на срамоту XX вијека. Благодарни српској држави на јединствено искреном приему и добротностима, изјављујући да су у будуће у свакоме случају готови и спреми да се остаром српском браћом стању раме уз раме у борби против Аустро-Угарске; и Сви потписани зајетују се у исто вријеме, да ће одмах иступити из досадашњег поданства аустро-угарског и прети у српско и под заштити српске државе, њених власти и закона.“

Такве се изјаве гомилају.

Аустрија се извињава

Аустриски посланик у Биограду, гроф Форгац, по налогу своје владе ишао је код председника министарства, Пера Велимировића, и извињавао му се због неких испида аустриских према Србији. Извињавао се што је српски брод „Стиг“ задржан у путу тиме, што је тада вршено убојно гађање, те су се бојали да брод не оштете(!), а то је празна извина. Извињавао се и због тога што су нека позоришта давала представе, у којима се Србија и Срби исмијавали, те је рекао како је аустро-угарска влада строго наредила да то од сад не смије бити.

Нашта ли то мирише?

Протест Босанаца

На све се стране износи како је у Босни све мирно и како се нико не буни противу анексије, а међутим се зна, да је једна депутација босанских Срба и Муслимана кренула кроз Европу ради предаје великим силама протеста противу анексије. Депутација је била у Паризу, те је сада на путу за Лондон, одакле ће у Петроград.

У Босни отварају писма

Ради још боље илустрације „меда и млијека што се разлијева по Херцег-Босни“, нека послужи и ово: Сарајевска „Српска Ријеч“ доноси како је писмо из Биограда добила тек послје четири дана и педи како је писмо у Сарајеву отворано!

Кријумчарење свиња!

Позната је ствар, да је цијела Херцег-Босна опасана јаком војском и да се најстрожије мотри ко ће у њу ући и изаћи. Толски и толски путници не могу ни да се примакну овим анектираним земљама, а враћају и оне који имају уредне пасоше. Случај са дошеником „Матена“, Јованом Пантелићем, познат је. И ако је имао све путне исправе, њему нијесу дозволили улазак у Босну, на чак ни да пропутује кроз њу. О продају сви-

редним путем и да не говоримо, јер је цијелу границу војска посјела, а нарочито дуж границе према Србији. На и поред свега тога оделини предстојник у Сарајеву издаје наредбу, којом хоће да истакне како се за анектиране земље кријумчаре свиње из — Србије. Како су босанске власти биле срећне руке, те су за све своје проналаске налазиле научне санкције (као н. пр. Јагића за „босански језик“) јаво се интересујемо који ће то бити природњак што ће пронаћи — крилате свиње. Јер ваља знати, да се за Босну из Србије могу кријумчарити (контрабандирати) само — крилате свиње, јер ако не би прелећеле, неопажене не би могле проћи.

Сами се одали

Аустро-члуптска штампа најкатегоричније је демантовала, да се аустриска влада обратила великим силама за посредовање код Србије. Њу је срамота била да призна како једна велика и надувена Аустрија мора да тражи помоћи код великих сила због Србије. Велике силе, у интересу мира, одазвале су се тој молби и, преко својих представника у Биограду, обратили су се Србији с напоменом да буде мирна и да нази на своје погубке. Ту напомену Србија није заслужила ничим. Опомнише се и сајетује оној који гријени или који даје повода за то, а Србија није ничим дала повода, да се опомнише, него је то био аустриски маневар, којим се ишло и на то: да се Србија код великих сила представи као деструктивна земља. Задовољни што је аустриска молба нашла одазива, аустро-члуптска штампа се сада толико забављивала, да се потпуно одала, јер донеси нијест како се Аустро-Угарска „захвалила“ великим силама, што су се одале њеној молби и опомену Србију.“

Српство

Пећска патријаршија. Поводом боравка Стојана Новаковића у Цариграду у српској штампи покренуто је питање о вјероисповијести пећске патријаршије као о природној пошљедици проглашене равноправности вјера и народности у Турској.

Миловановић код галијанског краља. Министар спољних послова у Србији, д-р Милован Миловановић, који се сада бави у Риму, био је примљен код галијанског краља, а у вече 31. октобра био је у двору ручак у част његову.

Словенство

Фузија словенских посланика. Словенски посланици, који су у бечком парламенту, имали су своја два клуба: свезу јужних Словена и Словенски клуб. Сада се ради на томе, да се ова два клуба споје и да буду целина, те би у њ ушли Словенци, Срби и Хрвати. Он би имао 37 чланова и то: 23 Словенаца, 12 Хрвата и 2 Србина.

Сазив хрватског сабора. У Хрватској се ради на сазиву сабора за Хрватску и Славонију. Како се мисли, сабор ће се сазвати за децембар.

Хрватско новинарско друштво. У Хрватској се одавно ради на оснивању новинарског друштва, те су правила упућена влади на потврду. Влада је правили прегледала и измене учинила, те ће и ово друштво ускоро бити коначно образовано.

Нови руски зајам. Русија је закључила нови зајам од 1300 милијона рубаља. Зајам ће подићи у Паризу, а тек 100 милијона у Лондону и по 50 милијона у Амстердаму и Бриселу.

Аустриске жеље

„Данцеров Војни Лист“, орган војничких кругова аустриских, доноси у свом пошљедњем броју опет један чланак о агресивним намјерама Аустрије према нама. Из тог чланка најважнија мјеста овако гласе:

„Што се тиче наших противника, анстрахујући балканске државе и Италију, остају као главни Енглеска и Русија, које немају снаге да проговоре од судну ријеч. Енглеска због дубоко укорјењене плашње од Њемачке не смије да пошаље знатан број лаја у Средиземно Море; а управљачи Русије знају за антипатију свог народа према рату и за слабост своје војске, као и за могућност револуције на случај новог рата — као и за вријеме рата с Јапаном.“

Француска нема интереса на Балкану и хладно посматра ствар, те налази да јој је боље очувати пријатељске везе са два источна сусједа, но да нали кесење за два војнички слабија и непоузданија пријатеља.

Можемо дакле бити мирни од стране Енглеске и Русије, држећи се изреке: „Пас који много лаје, не уједа.“

Што се тиче Италије, кој не остаје друго, но да се измири са догађајима, па ма колико да је била што види пронаст њених високих аспирација на источној обали Јадранског Мора. Колико се полаже на вредност савеза с Италијом види се по томе, што се балканске државине труде да је за себе придобију, те би се и због расположења свога народа нашла у противничком логору, или у најбољем случају неутрална. С друге стране поузданост и војничка приједност Италије није тако велика, да би им ваљало засигурити незајављиве жеље.

Француска, Русија и Енглеска не сматрају Италију као велику силу, и она ниједне не ужива симпатије.

Питање је да ли би било корисније да смо се ми са Турцима споразумјели. Тада би био са свим друштвами наш успех и прстијж, јер би се Турска својеволно одрекла суверенитета над Босном и Херцеговином. Ми вјерујемо да би Турска драге воље акцентирала анексију, да смо је прихватили као пријатеља, пружи ли јој зајам, повукли групе из Сандака и за увијек јој зајамчили интегритет. На тај начин ми се не бисмо окривили као рудишци међународног уговора и не би дали нашим противницима добродошлу прилику да се противу нас окрену. У друштву са Турском тада бисмо проишли и решењу бугарског питања, те би привукли и ову снагу, која није за потцењивање. Турке је морало нарочито раздражити то, што смо у заједници с Бугарима, који су у малим удјела у македонским перелима и који одавно сањали да Македонија постане њихова.

Оне се потрјесне још могу да испране новим кораком.

Анексија Босне и Херцеговине изазвала је велико вријење у Србији и Црној Гори, које и сада траје. Са радошћу у срцу бројали смо часове послје наређења да се монитори крену. То је најповољнији момент био да се наша снага пред свијетом документује. Једним потезом руке био би Биоград у нашим рукама, а за кратко вријеме срушен противник који је за рат потпуно неспремљен био. Оваквом потпуно било је више по што треба оправдања у биоградским догађајима. Ако и то не би било довољно, онда би с обзиром на узбуђење у Србији могао повод без велике муке да се створи. На жалост, наша се дипломатија толико упуцала од свог првог корака, да други није смјела да учини. Нема никаквог оправдања што се са војног гледишта ова прилика пропустила и тешка одговорност лежи на мјеродавним војним факторима који нијесу увидјели нужност брзог удара, односно што се нијесу крајњим средствима послужили. Тако смо и другу драгоцјену прилику пропустили.

Према стању ствари конфликт је са Србијом и Црном Гором неизбежан. Он је само питање времена. Што он дошје наступи, толико ће нам више требати материјала и жртава у крви. Српска војска, која једва да је била за борбу и којој је недостојало и оно најужније (између осталог тонови и муниција) добија у вријеме да се за рат спреми и постепено да крпи многе своје подертине. Ратне потребе јој долази околним путем, пошто јој је Аустрија затворила најкраћи пут. Неће дуго проћи, а брзометни тонови из Крзоза стићи ће у Србију, те ће српска армија ово важно оруђе добити прије по ми.

Италија игра улогу помоћника, док се у потаји и сама спрема за рат. На тај начин стање ствари сваки даном окреће се противу нас. Вријеме нас гони на велика и одлучна дјела.

Без озбиљне опасности ми не смијемо и даље ићи овим путем, него миронати докле не ницезне јабука ратлора, а то ће бити тек онда, када ми добијемо на Балкану хегемонију и тиме га отргнемо од утицаја страних сила. За оно је у првом реду потребан споразум са Турском, која мора постати наш завезан пријатељ, па ма коју цијелу. Репент је за ово финансијска помоћ у великом стилу и штићење њеног интегритета од сваке стране. Турској треба много новца и мира да приведи крају процес свога подмлађивања. Ми морамо да је увијеримо, да јој то само ми, и никога друга држава, можемо дати, пошто је сваки противник Турске и наш противник.

Наша је дипломатија увидјела своју погрешку те повела преговоре са Турском. Они су привремено прекинута, али она треба да поведе најновије енергије и повољно приведи крају. Оно би могло најбоље да се изврши ако јој будемо сусједи на широком фронту, те је само тако у свако вријеме можемо помагати. Нарочито морамо бити посредници сусједи на македонској граници, те да би у случају потребе могли гасити пожар који се тамо појави. А за ово треба да нестане Србије и Црне

Горе. Из овога излази крајња потреба која постоји са војног гледишта, као што смо већ казали, да не само да не избегавамо конфликт који ове двије државе траже, већ и да га убрлимо. За ово треба наша дипломатија да дјелује другим средствима да би нам за рат спремила повољнију ситуацију. У политици само крајњи егонизам доводи до великих успјеха. Још од времена Метерниха ми смо и сувише ситно мислили, а требали смо се учинити од наших противника, нарочито Енглеца, која има да благодари овакој политици за своју силу и величину.

И Русија и Италија нијесу се никад устручавале од потајних средстава када је каљало шкочити непријатељу. Ово нам доказује рад објигу сила на Балкану, официјелно помагане наше италијанске иреденте, везе италијанских владајућих кругова са Кошутом и садашњом угарском коалицијом, а у најновије доба покрет у Румунији.

Зашто се и ми не боримо истим средствима? Колико бисмо повољних тачака за напад могли да нађемо Италији побуном Абисинана у Африци створити нову Аду-уи у самој земљи створити тежку ситуацију: Енглеској створити непријатности у Египту и Индији, а у савјезу са Турском изазвати опасно расположење мухамеданаца у тим земљама. Највећи број нападних тачака, које нам се нуде за такав подземни рад, пружа нам северни конос. Прије кратког времена позвала нас је Персија да јој помогнемо против руског препада, чиме смо могли стећи симпатије оријента; могли бисмо утипати на мухамеданце на Кавказу, и у Туркестану, на Полаке на и Малорусе. Прије свега морали би да учинимо да се у свој снази распламти поновна револуција, терористички режим бомби.

Крајње је вријеме да наша политика престане живјети од данас до сутра и да почне тежити великом циљевима који осигуравају даље развиће монархије. Као прилици, ми смо већ означили хегемонију на Балкану, а кад се то постигне, долази експанзија на Исток, те да при својој нама сродне народе Русије, пошто прије тога постанемо федералистичка велика Аустрија.

На овај чланак, који није ништа друго него рачун без крчмара, не би требало ништа надовати, јер се из самог њега види, да се издају куле у ваздуху без икакве реалне подлоге и логике. Али и поред тога, рећићемо само ово:

Изгледа да су у Аустрији пронашли на свим позицијама, те се сада војне снаге лађају, да, на свој начин, размрсе оно што су невјешти политичари сплели. Само у томе су још лошије среће, јер у мјесто да раслићу, они ситуацију Аустрије још погоршавају. Охолост, која бије из редова овог листа, јасно показује, да се у Аустрији лађају политике застрашивања. Надутост, којом обилује овај чланак, као год и пречењивање своје снаге и потцењивање непријатеља, провидна је, јер се тиме иде да се обмане јавност и да се покаже како је Аустрија све и сва а остало да је мајушно и незнатно. Њој Италија није ништа, Енглеској је Њемачка страх и трепет, а о Русији вели да не треба ни трошити ријечи. Србија и Црна Гора су јој „шпиљера“ (играчка) и Аустрија треба само да дуне, па да од њих направи прах и пепео! Па тек ратни планови и освајачке намере прави су уникум! Све је то тако логично, реално и паметно, да се за све ово не може ништа друго рећи но што се у томе чланку казало „... који лаје не уједа.“ То је једино што је у овом чланку речено — из искуства.

Дневне новости

Господарева болест. Његово Краљевско Височанство Књаз Господар од назеба осјетио се још ноћу између прошлога петка и суботе доста слабо, ушљед чега је морао да остане у постељи. У суботу и недјељу дању и ноћу узвишени болесник имао је грозницу и ватру, која је попустила тек у понедјељак. Од јуче Његово Краљ. Височанство Књаз Господар осјећа се мало боље, али ушљед претриљене велике температуре изнемогао је, те по савјету лекарскоме још не смије напуштати болесничку одају и излагати се умору тежих државних послова. Ипак Његово Краљ. Височанство, наш узвишени Господар и у ова три четири дана није могао одољети,

а да не свршава најхитније државне послове, примајући реферате и дајући потребна ријешења.

Здравље Књагиње Милене. Према вијестима из Париза, Њено Краљ. Височанство Књагиња Милене налази се у повољном здрављу, које стално напредује на боље, тако, да је по мишљењу љекара стоучњака искључена бојазан од каквих компликација, ако се лијечење буде вршило дуже времена особитом његом и пажњом.

Писма Господару. Његово Краљ. Височанство Књаз Господар прима од Црногораца из Америке многобројна писма, у којима изјављују да су приправни вратити се у отаџбину и жртвовати се за њено добро. Једно од тих писама гласи овако:

Милостиви Господару!

Чуо сам, да ће Аустрија с Тобом заратити. Било јој у зли час. Спреман сам да се вратим. Носим 2000 круна колико сам зарадио. Стављам их теби, Господару, на расположење да их похарчиш за војску, а главу моју носим да је употребим како нађеш за угодно.

Држи се, Господару!

М. К.

Други неки опет пише слично томе и моли Господара да развије ратну заставу, позивајући ријечима: „Обиди се још, Господару, ако можеш!“

Много таквих и сличних писама прима Господар готово сваки дан од Својих Црногораца из Америке. Из свијех тих писама провирује врућа жеља наших Црногораца, да што прије приспију кући и стану под ратну заставу Господареву ради борбе за добро и славу Црне Горе.

Царев брат у Бечу. Полуслужбени бечки листови јављају, да Његово Величанство Цар Руски Никола II, шаље у Беч Свага брата Великога Књаза Михаила, који ће Њ. В. Цару и Краљу Францу Јосифу честитати шездесетогодишњицу владања и предати му као царски поклон лијепо израђене униформе онога рускога пука, коме је аустриски монарх почасни шеф.

Глас о Тополици. Према вијестима, које смо добили из Америке, тамо се међу нашим Црногорцима био прочуо глас, да су Аустријанци спалили Тополицу, дворца Његовога Краљевског Височанства Престолонашљедника Књаза Данила. На тај глас Црногорци у Америци планули су гњевом општега огорчења, те су приправни да се сви листом крену кући. Они, који немају довољно средстава, у великом су узбуђењу. Глас о спаљивању дворца Тополице саопштили су неки амерички листови, и из њих су га пренијели тамошњи српски листови. И узбуђење због тога неистинитога гласа доказ је, колика је велика љубав Црногораца према отаџбини кад се налазе и у далеком свијету, и колико их живо вуче срце за оним, што им је мило и драго.

Рођендан њемачког посланика. Јуче је прославио свој рођендан царско-њемачки министар резидент на Цетињу г. Пилгрим-Балтази. Тијем поводом јуче по подне посјетили су господ. и г-ђу Пилгрим многа господа и даме из дипломатског кола и одличног цетињског друштва, који су узели учешћа у тој породичној свечаности гостољубивога дома овдашњег њемачкога дипломатскога представника.

Турски официри. Из пограничнога турскога мјеста Туза дошла су била на Цетињу три турска официра, да посјете официре це-

тињскога гарнизона. Прекисноћ су наши официри у њихову част дали у „Гранд Хотелу“ другарску вечеру, на којој је присуствовао и наш министар војни бригадир г. М. Мартиновић. По вечери дошао је и царско-отомански посланик са особљем посланства да учествује у заједничком радосном састанку турских и наших официра. Том приликом биле су напјене здравце Господару и Султану, обадвијема јуначким војскама, нашем г. министру војном и друговима. У најљепшем расположењу, а уз свирку војне музике, гости су у кругу својих домаћина провели цијело то вече, а сутра дан вратили су се у Турску, изјавивши претходно нашим официрима, да ће им бити част, ако их ускоро буду могли видјети као своје госте.

Аустриски жандарм. Наше пограничне страже ухватиле су неки дан код Сута једнога аустрискога жандарма водника, који се од своје патроле био одвојио и дубоко пријешао преко наше границе. Власти су га наше разоружале и спровеле на Цетиње ради даљег поступка. Овдје је држан два дана док је свршено ишљећење, па је данас враћен у Котор. Поступило се с њиме са свијем лијепо, те му је дат чак и путни трошак за повратак.

Нека и овај примјер буде најбољи утук за оне аустриске вијести из Котора, које о Црној Гори са злом намјером стварају приче као о каквој африканској земљи.

Мобилизација XV. корпуса. Из Беча опровргавају као неистините вијести о мобилизацији аустриске војске и о ванредним војним мјерама на југу монархије. У исто вријеме саопштавају, да се XV. корпус (босанско-херцеговачки) попуњава позивом резервне зато, што се у Србији, и Црној Гори предузимају ванредне мјере и зато, што је становништво Босне и Херцеговине тражило заштиту од упада из Црне Горе и Србије!

Дакле, није мобилизација, већ заштита босанско-херцеговачкога становништва, и у име те заштите коју становништво тобоже тражи, мора XV. корпус да се попуни позивом резерве.

Није мрак, но ноћ! празан изговор.

Љубав према отаџбини. О једноме ријеткоме примјеру љубави према отаџбини добили смо овај извјештај: Прије три године једног дана у Котору су се укриали многи Црногорци у Лојдовоме пароброду „Вурмбранду“ ради пута за Америку. Браћа, рођаци, својта и пријатељи испратили су их до Котора да им још једном пожеље срећан пут. Которска рива била је пуна Црногораца и тамошњег грађанства. Пароброд маневрише за кретање. Неки од Црногораца који се бјеху тад први пут навезли на море, чуде се оној трески брода и звијукању сирене, а сви готово били су на прови да још једном виде своје који их поздрављаху са риве. Пароброд се бјеше већ кренуо од обале, и у то ће се чути са њега глас једнога од њих тако јак као да се у Велестову с киме са брда на брдо дозива.

— О, Миловане! Миловане!

— Ево ме! — одазва се са риве други глас.

— Остала ми је — продужиће онај са пароброда — једна коза у Алексе. То је све што имам у Црној Гори, но аманета ти Божијега, ако ко зарати Господару, продај је, па ми телеграфирај да се одмах вратим. Хоћеш ли?

— Хоћу, Бојја ти вјера!

Ова измјена говора проузроковала је код многих равнодушних на риви смијех, а многи други очигли су у њој живи примјер ријетке љубави према отаџбини.

Примили пушке. И наши богословци неки дан примили су пушке, које са великом радошћу носе приправни да, ако устреба, ступе у бојне редове с осталијема војницима.

Жали. Аустро-Угарска жали што је с војском напустио Пљевље и њен конзул. Сад је пронашла, да нови командант у Пљевљу грађи од своје владе да поради да се аустро-угарски конзул врати. Без сумње Турској само још то треба.

Шпијунска штампа. Аустро-Угарска штампа ставила се у шпијунску службу Турској. Нема броја кад, по вијестима из Сарајева, не денунцира Србију и Црну Гору да шилу војску и добровољачке чете на границу Санџака. Не бисмо имали напошљетку бог зна шта замјерити кад би достављали истину, али кад потвара, онда је то шпијунажа највише врсте.

Нисмо знали да се аустро-угарска штампа може и оvolико ниско спустити.

Канцелариска криза. У Берлину поново је избила канцелариска криза. Цар је, веле, веома љут на Билова што га у Рајхстагу није бранио од напада; за Билова пак кажу да га није бранио што неће више да остане на мјесту на ком је.

Најновији телеграми

(Од Бечкога Кор. Бироа)

Нова влада у Аустрији

Беч, 2. новембра. Састављен је нови кабинет под предједништвом Бинортовим.

Предједник Думе

Петроград, 2. новембра. Дума је изабрала Хомјакова за предједника.

† Кинески цар

Пекинг, 2. нов. Цар је умро, а царица је на смрти.

Пекинг, 3. нов. Царица мајка умрла је.

Деманти о савезу

Цариград, 2. нов. Новаковић побија вијест о закљученом одбранбеном савезу Турске, Србије и Црне Горе.

† Књаз Алексеје

Петроград, 2. нов. Велики Књаз Алексеје умро је.

Цар Вилем

Донаушинген, 3. нов. Генерал ађутанта царева Хејзенхелера погинуо је кап од које је и умро.

Вилем је отпутовао за Берлин, гдје ће му Билов поднијети рапорат.

Бој војника и бедуина

Цариград, 2. нов. Код Цедаха је бој између 2600 војника и бедуинских племена. Од војника је погинуло 50, а од бедуина велики броји мртвих и рањених, међу којима су и четири шеика. До доласка Хусеин наше његов брат Назиб-беј наименован је привремено за емира. Држи се, да ће се реал успоставити. Свештенство је у брзи за светијем мјестом Приспео је један батаљон у Цедах.

Разбојници

Бухара, 3. новембра. У околици Бухаре разбојници су убили и опљачкали трговце одијевши 124000 рубаља.

Наша мисија у Цариграду

Цариград, 4. новембра. Бригадир Вукотић и посланик Грговић по сјетили су Великог Везира.